

EHRM vrijwaart Belgische censuurverbod ook voor audiovisuele media

In 2001 besliste de Brusselse kortgedingrechter dat een uitzending van het RTBF-programma *Au nom de la loi* over medische blunders niet uitgezonden mocht worden. Het uitzendverbod kwam er op vordering van een neurochirurg die vreesde dat zijn goede naam en reputatie zouden worden aangetast. Het verweer van de RTBF dat dit rechterlijk verbod een vorm van censuur was, faalde, ook voor het Hof van Cassatie. Er was een arrest van het Europees Mensenrechtshof nodig om het grondwettelijk censuurverbod in België in ere ter herstellen.

Dirk Voorhoof

Het staat nochtans klaar en duidelijk, al sinds 1831, in de oorspronkelijke versie van de Belgische Grondwet: *'La presse est libre; la censure ne pourra jamais être établie'*. De meer recente Nederlandstalige versie van artikel 25 van de Grondwet formuleert het als volgt: 'De drukpers is vrij; de censuur kan nooit worden ingevoerd'. Artikel 19 van de Grondwet waarborgt iedereen het recht op vrijheid van meningsuiting, behoudens bestraffing, achteraf dus, van de misdrijven die bij de uitoefening van de expressievrijheid zijn gepleegd. Al decennia blijkt de rechtspraak moeite te hebben om het censuurverbod en het verbod van preventieve maatregelen ook toe te passen op de audiovisuele media. Steevast wordt verwezen naar eerdere cassatierechtspraak die de vrijheid van drukpers uit artikel 25 van de Grondwet niet van toepassing acht op televisie-

uitzendingen, aangezien zij geen meningsuiting zijn door middel van de gedrukte geschriften.

Deze amputatie van het grondwettelijk verbod van preventieve censuur werd verantwoord met een verwijzing naar de term 'drukkers'. Drukkers is een enger begrip dan 'pers', dat geen betrekking heeft op de uitzendingen van radio en televisie. Voor radio en televisie geldt bovendien een stelsel van voorafgaande erkenning of vergunning, waardoor deze media niet passen in de klassieke waarborgen die wel gelden voor de printmedia, zo was de redenering.

Als gevolg van die houterige interpretatie van de Grondwet verzette niets zich tegen een rechterlijk verbod, na procedure in kort geding, van een aangekondigd televisieprogramma. In toepassing van artikel 584 van het gerechtelijk wetboek kan de kortgedingrechter immers bij voorraad uitspraak doen in zaken die hij spoedeisend acht, bijvoorbeeld ter voorkoming van een ernstige bedreiging van het recht op priva-

Het Europees Hof maakt duidelijk dat een rechterlijk verbod van een televisie-uitzending in België geen voldoende wettelijke basis heeft en de rechtspraak op een zeer wispelturige wijze de ene keer wel, de andere niet, een uitzendverbod oplegt.

cy (artikel 22 GW) of van het recht op eer en goede naam (onder andere in toepassing van artikel 1382 B.W.).

Een aangekondigd boek of een artikel in een krant of tijdschrift kan wegens artikelen 19 en 25 van de Grondwet niet preventief verboden worden door de rechter. Er moet minstens eerst enige verspreiding of openbaarmaking zijn alvorens een rechterlijk bevel daaraan een einde kan maken. Wat bij de printmedia dus niet kan, kon volgens de rechtspraak wel bij de audiovisuele media, zelfs zonder dat de rechter de precieze inhoud van een uitzending kent.

Het overkwam de VRT meerdere keren en ook VTM/Telefacts werd met een uitzendverbod geconfronteerd. Het overkwam de RTBF een aantal keren, ook toen het in de reeks *Au nom de la loi* een programma aankondigde over medische blunders en zich daarvoor onder andere baseerde op krantenberichten waarin een neurochirurg in opspraak was gekomen. Een aantal patiënten van de neurochirurg werd gecontacterd, alsook een reeks andere personen uit de medische wereld. Ook de neurochirurg zelf werkte mee aan de voorbereiding van het programma. Maar kort voor het programma op antenne zou gaan eiste de arts via kort geding een uitzendverbod, een vordering die prompt door de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in Brussel werd toegewezen. Korte tijd later bevestigde het hof van beroep in Brussel het uitzendverbod, nadat overigens de RTBF bevel was opgelegd om het programma vooraf door het hof te laten viseren. Ook daartegen protesteerde de RTBF tevergeefs. Uiteindelijk bevestigde het Hof van Cassatie in 2006 het rechterlijk verbod, nogmaals benadrukkend dat het censuurverbod niet van toepassing is op televisie-uitzendingen.

GEEN RULE OF LAW

In Straatsburg beklagde de RTBF zich over de gang van zaken, vooral aanvoerend dat het uitzendverbod, dat een inmenging van overheidswege was in de expressievrijheid van de RTBF, in strijd was met de Belgische Grondwet en niet voorzien was bij wet. Volgens de RTBF bieden de algemene bepalingen over de bevoegdheid van de kortgedingrechter (artikel 584 Ger. W.), noch de basisregels over civiele aansprakelijkheid (artikel 1382-1383 BW) of de bescherming van de privacy (artikel 22 GW en artikel 8 EVRM) een voldoende wettelijke basis om via de rechter op preventieve wijze de visie van een aangekondigd televisieprogramma te eisen om dat dan, wegens vermeende schending van de eer en goede naam van bepaalde personen, preventief te verbieden. Een rechterlijk verbod tot uitzending van een televisieprogramma is volgens de RTBF niet voorzien bij wet, zodat deze overheidsinmenging niet voldoet aan één van de drie basisvoorwaarden van artikel 10 EVRM dat de expressievrijheid zonder inmenging van overheidswege waarborgt.

Het Europees Hof is het eens met de stelling van de RTBF. Het arrest bevat een indrukwekkende bloemlezing van beslissingen in kort geding, waarin de ene keer wel, de andere keer niet een preventieve maatregel via de kortgedingrechter in strijd wordt geacht met de

Grondwet of met artikel 10 EVRM wegens onvoldoende wettelijke basis. Bovendien hebben zowel de Raad van State als het Grondwettelijk Hof (toen nog Arbitragehof) zich duidelijk verzet tegen enige vorm van preventieve censuur door de rechter. Met een te algemene en vage wettelijke basis en een totaal versnipperde rechtspraak ter legitiematie van een uitzendverbod enerzijds, en een expliciet verbod van censuur in de Grondwet anderzijds, kan nog moeilijk worden volgehouden dat er voldoende rechtszekerheid was om het gewraakte uitzendverbod van het RTBF-programma te legitimeren.

Hoewel artikel 10 EVRM zelf geen preventieve maatregelen uitsluit, heeft het EHRM in eerdere rechtspraak duidelijk gemaakt dat het strenge eisen stelt aan alle vormen van voorafgaande controle, wat een bijzonder strikt afgebakend wettelijk kader veronderstelt.

Het Europees Hof maakt duidelijk dat een rechterlijk verbod van een televisie-uitzending in België geen voldoende wettelijke basis heeft

“ Het Hof van Cassatie moet nu wel echt zijn onhoudbare rechtspraak aan de kant schuiven. ”

en de rechtspraak op een zeer wispelturige wijze de ene keer wel, de andere niet een uitzendverbod oplegt. Dit leidt volgens het Hof tot een manifeste bedreiging van de essentie van de expressievrijheid.

Het EHRM stelt in deze zaak ook een schending vast van artikel 6 § 1 EVRM, omdat het Hof van Cassatie met een overdreven formalisme één van de middelen van de RTBF heeft afgewezen, met name waar de RTBF voor het Hof van Cassatie de schending aanvoerde van ... artikel 10 EVRM (lees hierover de bijdrage van Stefaan Sonck op pagina 9).

Het Hof van Cassatie moet nu wel echt zijn onhoudbare rechtspraak aan de kant schuiven. Ondertussen moeten nu al onmiddellijk de kortgedingrechters ophouden met in toepassing van artikel 584 Ger. W. preventieve maatregelen op te leggen aan de media, ongeacht of het printmedia, audiovisuele media of internet betreft.

De boodschap van het arrest is duidelijk: de media en de expressievrijheid werden tot nu toe in België niet op afdoende wijze beschermd volgens de basisprincipes van de 'rule of law' in een democratische samenleving.

(De auteur is hoogleraar mediarecht en auteursrecht aan de Universiteit Gent en de Universiteit van Kopenhagen)

EHRM 29 maart 2011, RTBF t. België, nr. 50084/06

www.echr.ceo.int

De Vennootschap A. Algemeen Deel

Auteurs: K. Geens, M. Wyckaert m.m.v.: C. Clottens, S. De Dier, F. Parrein

Nieuw reeksboek

Eindelijk een écht basiswerk over het vennootschapsrecht

Sinds zijn invoering in 1999 werd het Wetboek van vennootschappen aangevuld met vijftig wetgevende akten. Het resultaat: onduidelijkheid en onzekerheid troef. Precies daarom is een handboek dat terugrijpt naar de beginselen van het vennootschapsrecht een must.

Beschouw dit boek gerust als uw veilige haven. Het is uw basiswerk voor het vennootschapsrecht dat alle nieuwe Belgische en Europese regels netjes kaders in het geheel. Zo blijft u door de bomen het bos zien – altijd, hoe complex uw dossier ook lijkt.

Uw handboek start met een historische inleiding en een theoretisch deel over de plaats van het vennootschapsrecht in het geheel van de regels. Daarna krijgt u inzicht in de algemene regels voor vennootschappen en rechtspersonen (zoals deelneming, bestuur, controle, aansprakelijkheid). Het boek bespreekt ook de verhouding tussen de verschillende vennootschapsvormen.

De auteurs plannen een bijzonder deel over de nv, de bvba en de CV.

Online bestellen?

www.kluwershop.be

Bestelcode: BP/BBP-B11029

ISBN: 9789046527764

Jaartal: 2011

Omvang: 934 pagina's

Publicatievorm: Boek

Enmalige aankoop:

€ 318,50 incl. btw

Abonnement:

€ 245,00 incl. btw

Kluwer

a Wolters Kluwer business

BESTELLEN IS MAKKELIJK: bel 0800 14 500

fax 0800 17 529 • info@kluwer.be • www.kluwershop.be